

Egy olyan szöveget kapott a család és az utókor Bonhoeffertől, amelyben személyes és teológiai gondolatok szerves egységbe forrnak össze. Nem véletlen ez, hiszen nem egy hirtelen ötletből született költeményről van szó: a teológus által papírra vetett sorok a börtönben vissza-visszatérő gondolatok nemes és értékálló megfogalmazásai. Fontos ismernünk a teljes formát. Ennek ismeretében talán az énekeskönyvünkben közölt rövidebb és általánosabb változat is közelebb kerül hozzánk.

Finta Gergely

Irodalom

Bonhoeffer, Dietrich: *Börtönlevelek*. Szerk.: Eberhard Bethge, ford.: Boros Attila. Budapest, Harmat kiadó 1999.

Bonhoeffer, Dietrich: *Die Psalmen — das Gebetbuch der Bibel*. 13. Aufl. Bad Salzuflen, MBK-Verlag 1989.

Evangelisches Gesangbuch (EG). Ausg. Für die Ev.-Luth. Kirchen in Bayern und Thüringen.

Evangélikus Énekeskönyv (EÉ). Harmadik kiadás. Budapest, MEE Sajtóosztálya 1986.

Csepregi András: „Élet és életrajz”, *Lelkipásztor* LXXXI (2006) 8–9. szám, 320skk.

Henkys, Jürgen: „Von Guten Mächten treu und still umgeben”, in *Geistliches Wunderhorn, Große deutsche Kirchenlieder*. München, C. H. Beck 2003.

Fordítások

Boros Attila, in *Börtönlevelek* 1999., 195.

Dóka Zoltán, in *EÉ* No. 355.

Jakus Imre, in *Válogatás Bonhoeffer legismertebb műveiből*. Budapest, MEE Sajtóosztálya 1988. 134sk.

Marschalkó Gyula, kéziratban.

A néprajz „csizmája” az egyházzene „asztalán”

Ismert, hogy 1990 előtt hazánkban valamennyi olyan tudomány, amely az egyházzal foglalkozott (egyházzene, egyháztörténet, egyházi néprajz, egyházjog, egyházszociológia, stb.) több-kevesebb korlátozással működhetett. Negyven elveszett évet nem könnyű pótolni, azonban a szükségből esetenként még erényt is kovácsolhatunk. Tehetjük ezt oly módon, hogy a közelebbi és távolabbi egyházzal foglalkozó tudományágak figyelemmel kísérik egymás eredményeit, tanulnak egymástól. Így a kutatók látóköre is szélesedhet, és saját tudományukat interdiszciplinárisan szemlélve élet- és egyházközelibbek lesznek az elért eredmények. Ez indított arra, hogy történészként egy néprajzi kötetet ismertessek az egyházzenei folyóirat hasábjain, az egyházzeneészeknek fontos szempontok előtérbe helyezésével.

Veres Emese Gyöngyvér kötete a barcasági csángók konfirmációs szokásait mutatja be. A csángókról talán kevesen tudják, hogy élnek a Barcaságban, a Brassó melletti „hétfaluban” is, ráadásul evangélikusok. Egy etnikai kisebbség földrajzi és felekezeti kisebbségének hagyományairól szól a kötet. Az „egyház-tudomány” fent említett mostoha helyzete miatt a szerzőnek nem az volt a dolga, hogy a konfirmáció általános Kárpát-medencei szokásrendszeréhez képest mutassa be a barcasági csángók szokásait, hiszen ez a munka még nem készült el.

A konfirmáció néprajzi szempontból beavatási, felnőtté avatási szertartás. Egyházi, teológiai szempontból a gyülekezet felnőtt tagjainak sorába való felvétel, amelyhez az úrvacsoravétel mellett a házasságkötés lehetősége, a gyülekezeti tisztségre való választás, vagy az egyházfegyelem alá való tartozás is járul. A gyülekezet leendő felnőtt tagjainak a Barcaságban az alapvető egyházi hittételek elsajátítása mellett a gyülekezet egyházi énekkincsét is meg kellett tanulniuk. Az „éneklő” evangélikus egyház teljes jogú tagja csak az lehetett, aki a gyülekezet legfontosabb énekeinek ismeretéről is számot adott. Az énektanítás a konfirmáció teljesen önálló részét képezte a Barcaságban. A tanító, a kántortanító, esetleg a papné foglalkozott a fiatalok énektanításával, míg a lelkész a konfirmációs tananyag egyéb részeit oktatta. Az énektanítás kiemelten fontos szerepe azt mutatja, hogy az istentiszteleti éneklésnek, az énekkincs ismeretének milyen fontos közösségépítő szerepe van az evangélikus egyházban.

Veres Emese Gyöngyvér kötetének függeléke érdekes meglepetéseket rejt a belelapozó egyházzeneszereknek, kántoroknak. Az itt található köszöntők, versek és más szövegek a barcasági konfirmáció folklórájának részei. A néprajzos által folklórként ismertetett szövegek azonban sokunk számára ismerősek lehetnek. A 153–154. oldalon található, csernátfalusiként jelzett „konfirmandus imája” című szöveg az evangélikus énekeskönyv 461. éneke, nagyjából Túrmezei Erzsébet szövege. A Raduch György által összeállított, a 164–167. oldalon olvasható „verses káté” —amelyről a kötet egy korábbi részében közölte Veres Emese Gyöngyvér, hogy szerzője énekekből és versekből állította össze— szövegei is megtalálhatók az énekeskönyvben. A keresztség, a hiszekegy, a Miatyánk és a tízparancsolat szövegei Luther kátéénekeinek részben vagy teljes egészében elkészített fordításai, melyek az evangélikus énekeskönyvben is megtalálhatók, néhány azonban nem mai énekeskönyvünk szövege szerint szerepel. Luther kátéénekeinek ilyen használata talán a közeli szász evangélikusok hatása lehet a barcasági csángók között. A gyónási vers szövege az evangélikus énekeskönyv 430-as éneke, melyet Szász Béla kolozsvári teológiai tanár írt, az úrvacsoráról szóló pedig a 300-as, konfirmációs ének Scholz László által költött szövege. Mint láthatjuk, változatos háttérű énekek indultak meg a folklorizálódás útján.

A néprajz talán a leggyakorlatiasabb humán tudomány. Egyházzeneszerek, himnológiával foglalkozó szakemberek számára sem tanulság nélküli, hogy aminek az elméletével foglalkoznak, hogyan él a gyakorlatban. Veres Emese Gyöngyvér könyvének egyes részletei ezt mutatják meg az olvasónak.

Kertész Botond